

**Egzamin maturalny
maj 2009**

**JĘZYK POLSKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**KLUCZ PUNKTOWANIA
ODPOWIEDZI**

Część I – rozumienie pisanego tekstu

Zadanie sprawdzające rozumienie tekstu Jerzego Sosnowskiego *Sztuka jako schody ruchome*.

Odpowiedzi maturzysty mogą przybierać różną formę językową, ale ich sens musi być zgodny z tekstem. Oceniając pracę maturzysty, należy stosować wskazaną punktację.

Zadanie 1.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu całego tekstu.	0–1
--------------------------	-----------------------------------	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymienił dwie dziedziny życia, których relacje autor tekstu uczynił przedmiotem rozważań, np.: sztuka, polityka.

Zadanie 2.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie sensu akapitu.	0–1
--------------------------	-----------------------------	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił, w jaki sposób muzyka wpłynęła na strajkujących, np.: przestali rozmawiać o polityce lub wyciszyli się wewnętrznie.

Zadanie 3.

Korzystanie z informacji	Odczytywanie znaczeń metaforycznych; dostrzeganie opozycji góra – dół i określanie znaczenia elementów tworzących opozycję.	0–1
--------------------------	---	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli odnalazł w tekście i wymienił przykład opozycji „góra – dół” oraz wyjaśnił symboliczne znaczenie elementów tworzących wymienioną opozycję.

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

opozycja	przykład	symboliczne znaczenie
góra – dół	biblioteka na piętrze / sala na parterze	wartości wyższe / wartości przyziemne
góra – dół	kościół św. Anny / trasa W–Z	wartości absolutne / wartości doczesne
góra – dół	sztuka, religia / polityka	sacrum / profanum

Zadanie 4.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie środków językowych, dzięki którym autor podkreśliła subiektywizm swojej wypowiedzi; określanie ich funkcji.	0–1
--------------------------	---	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wypisał z tekstu i nazwał dwa środki językowe zastosowane przez autora w celu podkreślenia subiektywizmu jego wypowiedzi.

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

środek językowy	przykład z tekstu
pierwszoosobowy nadawca	<i>Dostałem; Kiedy myślę; mam wrażenie</i>
wtrącenie	<i>(co dla mojego wyobrażenia decydujące)</i>
tryb przypuszczający	<i>...o tym wszystkim byłbym w stanie z grubsza opowiedzieć</i>
epitet wartościujący	<i>dramatyczny epizod</i>
zdrobnienie	<i>cudeńka</i>
zaimki	<i>ja, nasz, mi</i>
pytanie retoryczne	<i>Co zostaje z książek czy filmów, które bez reszty zajmują się naszym życiem rzeczywistym, bezpośrednio danym?</i>
Uwaga: uznaje się opisowe nazywanie środków językowych.	

Zadanie 5.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie środków językowych, dzięki którym autor nadaje swojej wypowiedzi funkcję estetyczną (poetycką).	0–1
--------------------------	---	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wypisał z tekstu i nazwał dwa środki artystyczne zastosowane przez autora w celu nadania funkcji estetycznej wypowiedzi, np.: metafora: *I ta muzyka stopniowo zwyciężała*; porównanie: *Dzieło jest przecież jak list w butelce rzuconej w bezkresny ocean przestrzeni i czasu*.

Zadanie 6.

Korzystanie z informacji	Rozpoznawanie zasady kompozycyjnej tekstu i jej funkcji, ilustrowanie przykładami tego, jak autor posługuje się konkretem, który służy wprowadzeniu rozważań na poziom uogólnień.	0–2
--------------------------	---	-----

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli podał przykład posługiwania się przez autora konkretem w celu zbudowania uogólnienia oraz przedstawił uzyskiwane uogólnienie.

Uwaga: za to zadanie nie przyznaje się punktów cząstkowych!

Przykłady poprawnych odpowiedzi.

konkret	uogólnienie
strajk na polonistyce w 1981 r. (odgłos muzyki)	np.: rozważania nad tym, co przemijające i trwałe
śłuchanie Wagnera podczas strajku studenckiego w 1981 roku	np.: sztuka powoduje, że odchodzimy od doświadczenia konkretnego, by dotrzeć do doświadczenia uniwersalnego.
losy <i>Chimery</i> w kontekście wydarzeń historycznych (np. z 1905 r.)	np.: ponadczasowość piękna, trwałość sztuki
schody przy trasie W-Z	np.: dostrzeżenie różnych poziomów egzystencji i różnych funkcji sztuki
<i>Chimera</i>	np.: rozważanie na temat eskapizmu

Zadanie 7.

Korzystanie z informacji	Formułowanie głównej myśli całego tekstu; określanie funkcji, jaką – zadaniem autora – powinna pełnić sztuka.	0–1
--------------------------	---	-----

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli określił zadania, jakie powinna pełnić sztuka (według Sosnowskiego), np.: powinna łączyć niższy poziom życia z poziomem wyższym, tzn. sferę codzienności ze sferą metafizyczną, troskę o doczesne dobro wspólne z troską o dobro ostateczne.

Zadanie 8.

Korzystanie z informacji	Wyszukiwanie i porządkowanie informacji wg klucza przyczynowo – skutkowego; wskazywanie przyczyn zagrożeń dla suwerenności sztuki, które dostrzega autor tekstu.	0–2
--------------------------	--	-----

Zdający otrzymuje 2 punkty, jeżeli wymieni dwa zagrożenia sztuki wskazane przez autora tekstu, np.: oderwanie się sztuki od rzeczywistości (eskapizm), oderwanie się od sfery metafizycznej (zajmowanie się wyłącznie życiem codziennym).

Zdający otrzymuje 1 punkt, jeżeli wymieni jedno zagrożenie sztuki (spośród wielu wskazanych przez autora tekstu).

Część II – pisanie tekstu własnego w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu.

Temat 1. Na podstawie *Pieśni XXII* i *Trenu IX* Jana Kochanowskiego przedstaw różnice w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości. Zwróć uwagę na sposób budowania poetyckiej refleksji.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 26 punktów)

Punktacja

1. Wstępne rozpoznanie wypowiedzi i zasady zestawienia tekstów, np.:

0–1

- a. liryka zwrotu do adresata – Rozumu, Mądrości,
- b. podmiot liryczny – humanista, wyrażający poglądy dotyczące życia,
- c. refleksyjny charakter tekstów, sentencjonalność.

Pieśń XXII

2. Określenie postawy poety wobec Rozumu, np.:

0–4

- a. zwracając się do Rozumu, pociesza samego siebie,
- b. utożsamia się z Rozumem, podkreślając swoją wartość (*poeta doctus*),
- c. podkreśla, że Los jest kapryśny, zmienny,
- d. uświadamia, że kaprysy Losu dotyczą wszystkich jednakowo,
- e. zwierza się, że nie potrafi, jak inni, ukrywać swoich emocji,
- f. przekonuje do optymistycznego podejścia do życia, do wiary w nadejście lepszych czasów,
- g. zaleca postawę pogodzenia z Losem,
- h. uczy dystansu wobec niepowodzeń.

3. Określenie sposobu wypowiedzania refleksji dotyczących Rozumu, np.:

0–4

- a. nazwanie gatunku: pieśń o charakterze refleksyjno-filozoficznym,
- b. dostrzeżenie i uargumentowanie retorycznego charakteru refleksji (np.: liczne apostrofy, pozorny dialog, perswazyjny charakter wypowiedzi (pouczenia: *Teraz widzisz, A nie mniemaj*), personifikacja Rozumu, powtórzenia podkreślające konieczność godzenia się z Losem, spokojny, regularny tok wypowiedzi, kompozycja kłamrowa – podkreślenie istoty rozważań).

Tren IX

4. Określenie postawy poety wobec Mądrości, np.:

0–4

- a. polemizuje z renesansowym pojmowaniem Mądrości,
- b. przywołuje pochlebne opinie na jej temat,
- c. kwestionuje przymioty Mądrości pod wpływem osobistego doświadczenia,
- d. przeżywa kryzys wartości,
- e. sądzi, że Mądrość nie chroni przed przeciwnościami losu,
- f. uważa, że Mądrość nie gwarantuje wyjątkowej pozycji i stabilizacji życiowej,
- g. stwierdza, że Mądrość nie chroni przed rozpacą.

5. Określenie sposobu wypowiedzania refleksji dotyczących Mądrości, np.:

0–4

- a. nazwanie gatunku: tren o odmiennej strukturze (nie ma w nim mowy o osobie zmarłej),
- b. elementy ironii w sposobie przedstawiania Mądrości (np.: *jeśli prawdziwie mienią...*) i ich uargumentowanie (liczne apostrofy, personifikacja Mądrości, wyliczenia, powtórzenia zaimka *Ty*, umniejszające wartość Mądrości jako nauczycielki życia, ekspresyjność wypowiedzi, budowa trenu podkreślająca dramatyzm wyznania (np.: przerzutnie), kontrast obecny w kompozycji jako źródło ironii (pochwała Mądrości i sceptycyzm wobec niej).

6. Wskazanie różnic w zaprezentowanej postawie, np.: 0–4

Uwaga: punkty przyznaje się, jeżeli piszący dostrzeża opozycje.

- a. traktowanie Rozumu jako równorzędnego partnera – zachowanie dystansu wobec Mądrości,
- b. postrzeganie Rozumu jako podpory życiowej – postrzeganie Mądrości jako pozornej wartości,
- c. dostrzeganie możliwości wykorzystania Rozumu – stwierdzenie niemożności zdobycia Mądrości,
- d. pokładanie nadziei w Rozumie – rozczarowanie Mądrością,
- e. pocieszanie Rozumu – oskarżanie Mądrości,
- f. racjonalna postawa wobec Rozumu – emocjonalna postawa wobec Mądrości.

7. Zastosowanie kontekstów w interpretacji tekstu, np.: 0–2

- a. biograficznego,
- b. historycznoliterackiego,
- c. filozoficznego.

8. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości; wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej; dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej; (3)

częściowe, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości; wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej **lub** dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej; (2)

próba podsumowania, np.: wskazanie różnicy w postawie poety wobec Rozumu i Mądrości **lub** wskazanie różnicy w sposobie budowania refleksji poetyckiej **lub** dostrzeżenie zmian w prezentowanej filozofii życiowej. (1)

Temat 2. Na podstawie fragmentu powieści Wiesława Myśliwskiego *Kamień na kamieniu*, przedstaw metaforyczne znaczenia drogi. Zwróć uwagę na kreację narratora.

I. ROZWINIĘCIE TEMATU (można uzyskać maksymalnie 26 punktów)

Punktacja

1. Wstępne rozpoznanie fragmentu, np.:

0–2

- a. droga – dawniej i dziś na tle zmian,
- b. bohater pochodzi ze wsi i zna jej realia,
- c. opis drogi i wsi uogólnieniem praw życia każdego człowieka,
- d. tradycja powieści chłopskiej.

Opis dosłownego znaczenia drogi

2. Droga stara, np.:

0–3

- a. typowa droga wiejska (wąska, kręta, z wybojami),
- b. sprzyjała powstawaniu wspólnotowych więzi (spotkania, częstowanie papierosem, pogawędki – codzienność),
- c. działy się na niej najważniejsze wydarzenia gromady (np.: odejścia – w świat, do wojska, na cmentarz),
- d. służyła wszystkim i każdemu z osobna (była przedmiotem troski),
- e. sprzyjała zgodnemu z niej korzystaniu (powrót z pola, parkowanie wozu na poboczu),
- f. była bezpieczna,
- g. ludzie modlili się przy niej,
- h. funkcjonowała w zgodzie z przyrodą (rosły obok niej akacje, z których robiono koła),
- i. jest elementem przeszłości utrwalonym w pamięci.

3. Droga nowa, np.:

0–3

- a. nowoczesna (asfaltowa, prosta, gładka),
- b. pozbawiła wspólnej i prywatnej własności,
- c. wydobywa i podkreśla obcość przybyszów z miasta,
- d. jest przeklinana – jej budowa odbyła się kosztem człowieka (Albin Mucha),
- e. przemierzają ją szybko obcy użytkownicy,
- f. wyzwała negatywne emocje (krzyk, agresja, strach),
- g. zbudowano ją kosztem przyrody (wycięto prawie wszystkie stare akacje jako nieprzydatne, gdyż są gumowe koła),
- h. rozdzieliła mieszkańców wsi, zmieniła relacje między nimi – *każdy kurzy ze swojej paczki*.

4. Przedstawienie metaforycznych znaczeń drogi odnoszących się do różnych problemów.

0–6

Droga przedstawiona we fragmencie prozy – to metafora, np.:

- a. przemiany (dawne a nowe),
- b. życia (pytania o sens, cel),
- c. śmierci człowieka (okoliczności umierania, przemijanie),
- d. poczucia harmonii w świecie ludzi i przyrody,
- e. związku człowieka z transcendencją (pytania do Boga, ostatnia droga),
- f. oddzielania (np.: ludzi, wartości), wyznaczania granicy,
- g. anonimowości życia w wyniku nowoczesności (jak rzeka bez nazwy),
- h. śmierci języka (odbiera pierwotne znaczenie myślom, słowom, umieraniu),
- i. pozbawienia godności (uprzedmiotowienie człowieka),
- j. poczucia płynności zjawisk,

k. zagrożenia i zagubienia w świecie (nie wiadomo, dokąd i po co ludzie się przemieszczają).

5. Kreacja narratora, np.: 0–5

- a. pierwszoosobowy,
- b. subiektywny,
- c. w czas teraźniejszy wplata retrospekcję,
- d. wygłasza monolog o cechach gawędy,
- e. ujawnia się na dwa sposoby: początkowo przez zastosowanie zaimków w 1 osobie l. mn. (*u nas*), w połowie tekstu użycie formy 1 os. l. poj. (*mnie*),
- f. narrator – chłop gaduła (opowiadacz, wie więcej niż inni),
- g. komentuje wydarzenia (filozoficzna refleksja),
- h. przytacza cudze wypowiedzi jako własne (mowa pozornie zależna).

6. Sposób przedstawiania drogi przez narratora, np.: 0–4

- a. dominanta kompozycyjna – konsekwentne porównywanie, kontrast,
- b. szczegółowość opisu różnych przejawów życia,
- c. potoczność mówienia (plebejskość, ludowość) – łączy zaimek zwrotny *się* z czasownikami typu *mówi* (*mówi się*),
- d. stylizacja na język mówiony (np.: słownictwo potoczne, szyk przestawny, rozpoczynanie zdań od przyimków i spójników),
- e. stylizacja gwarowa (dialektyzmy),
- f. liryzacja prozy – sugestywne, barwne obrazy,
- g. metaforyczność w opisywaniu rzeczywistości (*auta po ich mowie jeżdżą, drzewa waliły się pod piłami jak patyki*),
- h. ożywienie (*droga sama cię pcha*),
- i. użycie środków językowych służących wartościowaniu i ekspresji.

7. Podsumowanie 0–3

pełne, np.: pogłębione odczytanie istotnych metaforycznych znaczeń drogi i określenie roli narratora ujawniającego się w języku; (3)

częściowe, np.: odczytanie istotnych metaforycznych znaczeń drogi; (2)

próba podsumowania, np.: odczytanie podstawowego metaforycznego znaczenia drogi (np.: przemiany). (1)

II. KOMPOZYCJA (maksymalnie 2 punkty)

Kompozycję wypracowania ocenia się wtedy, gdy przyznane zostały punkty za rozwinięcie tematu.

- podporządkowana zamysłowi funkcjonalnemu wobec tematu, spójna wewnętrznie, przejrzysta i logiczna; pełna konsekwencja w układzie graficznym 2
- uporządkowana wobec przyjętego kryterium, spójna; graficzne wyodrębnienie głównych części. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

III. STYL (maksymalnie 2 punkty)

- jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka 2
- zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi, na ogół jasny; wystarczająca leksyka. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

IV. JĘZYK (maksymalnie 8 punktów)

- język w całej pracy komunikatywny, poprawna, urozmaicona składnia, poprawne: słownictwo, frazeologia, fleksja 8
- język w całej pracy komunikatywny, poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja 6
- język w całej pracy komunikatywny, poprawna fleksja, w większości poprawne: składnia, słownictwo, frazeologia 4
- język w pracy komunikatywny mimo błędów składniowych, leksykalnych (słownictwo i frazeologia), fleksyjnych 2
- język w pracy komunikatywny mimo błędów fleksyjnych, licznych błędów składniowych, leksykalnych. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

V. ZAPIS (maksymalnie 2 punkty)

- bezbłędna ortografia;
poprawna interpunkcja (nieliczne błędy) 2
- poprawna ortografia (nieliczne błędy różnego stopnia);
na ogół poprawna interpunkcja. 1

Uwaga: jeśli powyższe kryteria nie zostały spełnione, nie przyznaje się punktów.

VI. SZCZEGÓLNE WALORY PRACY 0–4